

3. Tanítónyugdíjalap letevésére.

4. Kisebb, szegény községek segélyezésére, felekezeti iskoláik főtartására.

5. Süketnéma tanintézet szervezése vagy pedig a dicséretesen e szakban működő bécsi intézetet gyámolítani, és elhagyott árvák és szegény gyermekek neveltetése segélyezésére.

Legyen szabad véleményemet bővebben magyarázni és következő indokokkal támogatni.

Az iskolaalap tőkéje az utolsó kimutatás szerint 1863-ban, ha azóta nem gyarapodott is, 1,800,000 forintba; ennek 5-ös kamatja ad évenként 90,000 ftot, ebből volna a rabbiiskola vagy papnővelde főtartására évenként 30,000 ft megfizendő; és a bizalmi férfiak által, a béke és jó viszony főtartása kedvéért elfogadott, ha t. i. a congressus többsége beleegyeznék, az eddig fenálló rabbiiskolák segélyezésére évenként 10,000 forint.

A közép héber, illetőleg előkészítő rabbiiskolák főtartására, fölteszem, hogy léteznék minden középiskolával kapcsolatban számra nézve a hazában 50 és mindegyikén működne egy tanár 200 forint évi díjjal, kerülne évenként 10,000 forintba. Ezen középhéber iskolákban hetenkint 10 óra oktatás által nyújtatnék egyszersmind alkalom azon szorgalmas tehetséges tanulóknak, kik a papnőveldebe készülnek magokat 6—8 éven át, míg a real- vagy gymnasiumi tanulmányaikat befejezik, a héber tudományokban előkészíteni. Ez alkalommal bátorkodom kijelenteni, hogy nem oszthatom főtisztelendő Steinhard aradi főrabbi ur jeles programjában közlött véleményét a felekezeti középiskolát illetőleg, ámbár meggyőződéseim szerint a felekezeti elemi iskola mellett szoltam is. Nem oszthatom azért, mert ha tapasztalásból állítani merem, hogy a közös elemi iskola úgy mint a másfelekezeti tanulókkal szüntelen társalgás kártékony befolyást gyakorolna a zsenge gyermeki kebelben fejlődő vallási érzelmre, szintoly határozottan állítom, hogy a nagyok kifejlődött középiskolai tanulóknál nincsen semmi ok ezen vallási érzelmet féltelnünk, ha azok a szülői házban buzgó nevelést nyerne és a vallástanításban bővebben taníttatnak.

Nem osztom véleményét, hogy a hébertanítás az iskolán kívül soha ki nem elégíthetne, mert ha ezen ajánlottam közép héber iskolák rendszeren szerveztetnek, kiképzett tanító által vezetettnek és az illető iskolaszék által felügyeltetnek, bizton remélhetjük, hogy a tanulók a héber tudományokban 6—8 évi szorgalom által megfelelni fognak, és csak tulság vagy különcei vágy volna tőlünk, ha oly időszakban, midőn a törvény még a közös elemi iskolát ajánlja, és az állam közös képezdét nyit, mi a felekezeti középiskolákat szorgoznák.

Elismert régi jó tulajdona felekezetünknek a gyermeki nevelés és tanítás, mert jól emlékezhetünk édes mindnyáján azon időre, midőn nálunk a rendezett iskola még ritkaság volt és mégis alig nőtt fel egyikünk is, ki írást, olvasást ne tudjon, mert a legszegényebb apa is, ki egész héten át nehéz bugyorhordással kereste kenyerét, nem sajnált gyermekeinek magántanítót fogadni, azt tisztességesen tartani és becsületesen fizetni. Meg is van mai napig a tanítók iránti kegyelet, és bátran mondhatom, hogy minden egyes hitközségünk vetélkedik tanítóit illően eltartani és őket aggkorukban tisztességesen nyugdíjazni; de fájdalom, legtöbb helyen hiányzik a mód, azt tanúsítja a sok koltusbotra került rokkant tanító; miért is megvagyok győződve, hogy a magas congressus csak a községek kívánatait teljesítené azáltal, ha a többi hazánkban létező egyházak példájára meghatározná, hogy évenként tétessék le 20,000 forint az iskolaalap kamatjaiból egy izr. tanítóalap nyugdíj megvetésére, melyből idővel minden hitközségi tanító gyámolíttathatnék.

10,000 forint volna meghatározandó a kisebb és vagyontalan hitközségek iskolafőtartása segélyezésére, minthogy a gyermekek tanítása szent vallásunk szerint a legjobb tetemény.

A többi 10,000 forint fordíttassék részben vagy egy külön országos süketnéma-tanintézet fölállítása, vagy pedig a bécsi ilyféle dicséretesen működő intézet gyámolítására; részben pedig elhagyott árvák és szegény gyermekek neveltetése, segélyezésére és ösztöndíjakra. Dixi.

Baronkay Károly, főlelemtanító N.-Kanizsán.

Levelezések.

Berlin, nov. 26.

Midőn a hazai zsidó közönség figyelmét saját ügyeinek alkotmányos és korszerű rendezése tartja feszítve, tán mégis fog ébredni némi érdeke ama mozgalmak irányában, melyek a külföldi, illetőleg némethoni Izrael körében lépnek a napirend szinpadára. Erre nézve csak azon megjegyzéssel kezdek tudósítást, hogy itt minden úgy áll comme chez nous; ugyanazon reactionalis erőltetés az ósdiak részéről a liberalismus ellen, ugyanoly hiánya a rendezett ügyvitelnek és községi kormányzatnak. Csak „hitör“ hiányában szenved a szegény Német-hon és ezen szomorító hézag következménye ama tünelemény, hogy itt az orthodoxia becsületes eszközökkel akarja ügye diadalát aratni. A haladók nem jutnak ama problematicus helyzetbe, hogy néha kedvük kerekednék ellenségeiktől már undorból is megszökni; másrésről a casus belli sokkal alaposabb alkalmat nyújt az óhitűeknek ellenvetésekre és erélyes ellentállásra; itt Berlinben nem csak administratív kérdések foglalkoztatják a községi viták részeseit; a harc a dogma terére lép át; az új zsinagóga több vallási kérdést már meghaladott álláspontnak tekint, melyet a régi imaház látogatói még valódi jámbor kegyelettel karolnak fel. Megjegyzendő, hogy a régi imaház minden tekintetben a „hitör“ ítélőszéke előtt a legszélsőbb reform homályába száműzetetnek, mert hiszen rendezett kar teszi ünnepélyessé ezen orthodox templomban is az isteni tiszteletet, az almemor a terem közepéről annak előrésszére haladt, a hitszónok modern módon tanítja híveit: s mindezen intézmény pártolói e helyt a józan orthodox fractió tagjaiként szerepelnek. Ma történt a községi előjáróság újbóli választása, feszült figyelemmel nézünk az eredmény nyilvánítása elé, de tudvágyunk még csak tíz nappal ezután fog kielégíthetni. Az orthodox párt retteg ellenfelei győzedelmétől, mert ez Geiger meghívását fogná következményül maga után vonni. T. szerkesztő ur engedelmeivel annak idejében tudomást nyújtandok a választás eredményéről. G. J.

V e g y e s e k.

— Zalamegye nov. 24-én tartott közgyűlésén Kaiser Zsigmond és Mártonfalvy Lajos urak (Z.-Egerszegről) t. jegyzőknek, Blau Pál és Walbach Mór (N.-Kanizsáról) t. esküdteknek választottak. Másnap Kaiser ur jegyzői székét a megyeközönség élénk éljenzése közt el is foglalta.

— Hirschl Lipót, a gyöngyösi haladóparti képviselő, az ott tartott bankett alkalmával 500 ft. ajándékozott, melynek kamatai évenként szegény tanulók felruházására szolgálанд.

Szerkesztői izenet.

E lapok szerkesztője szíves elnézést kér több levelezőtől és barátjától, hogy rendkívül nagy elfoglaltsága folytán még mindig feleletökkel adós maradt.

S. A. Losonczon. Ugy emlékszem, hogy a másik tudósítás már ki volt szedve, midőn az öné érkezett.